

מנחות פא

משה שווערד

1. רש"י מנחות דף פא/א

משום דאיכא ארבע - חלות דתרומה שצריך להניף ובכל מקום מצינו הלחם למעלה וצריך להניפו בעזרה במקום שמניף הבשר ואי קשיא הא דאמר לעיל (דף סב) כל מקום שיש לחם למעלה ואמר היכא אמר רב פפא במילואים אמאי לא אמר נמי בתודה איכא לתרוצי עיקר מילתא נקט כדתרצינן נמי לעיל:

2. רמב"ם יד החזקה - הלכות מעשה הקרבנות פרק ט

(ו) וכיצד מעשה שלשתן שוחט וזורק הדם כמו שביארנו ומפשיט ומוציא האימורין ואח"כ מנתח את הבשר ומפריש החזה ושוק הימין ונותן האימורין עם החזה והשוק על ידי הבעלים וכהן מניח ידו תחת ידי הבעלים ומניף הכל לפני ה' במזרח וכן כל הטעון תנופה במזרח מניפין אותו:

(ז) וכיצד הוא מניף מוליך ומביא מעלה ומוריד ואם היה הקרבן תודה לוקח מן הלחם הבא עמה אחד מעשרה ומניחו עם החזה והשוק והאימורים ומניף הכל על ידי הבעלים כמו שביארנו:

(ח) וכיצד מניח על ידי הבעלים נותן את החלבים על ידי הבעלים וחזה ושוק למעלה ושתי הכליות ויותרת הכבד למעלה מהם ואם יש שם לחם מניחו למעלה ומניף הכל:

3. שפת אמת על מנחות דף פא/א

בגמ' משום דמעט באכילה דארבעים. נראה הפי' משום דהא דקדשי מ' מתוך שמונים. הוא משום דנתכוין דארבעים יהיו לאחריות וכדפירש"י לעיל (ע"ח ע"ב) ותוס' כאן. א"כ כבר חל קדושת תודה עליהם אפי' אי הך דקיימא תמורה הוי מ"מ תו אין יכול לאכול הלחם בלא פדיון. וכמו דאין תקנה להך תודה דקיימא כמו כן לא יהי' תקנה לזה הלחם. וכמ"ש תוס' לעיל סוד"ה וכי מכניסין. דמשום גזירה אין פודין כשהי' בפנים. וא"כ צ"ל דקושית המקשן הי' כדי שיהי' תקנה לבהמה מוטב לעשות תקנה זו אפי' לא יהי' תקנה ללחם. וע"ז השיב התרצן דלכתחלה אין לנו לגרום הפסד ללחם בשביל להיות תקנה להבהמה. דאיהי כבר נפסדה ולמה נגרום לכתחילה שלא יהי' תקנה ללחם נ"ל:

4. תוספות תמורה דף י/א

...א"ת היכי אפשר דקדושה חלה על העוברין והא אמר דאסור להקדיש מחוסר זמן ולקמן אמרינן (פרק) כיצד מערימין על הבכור (גם זה שם) המבכרת שהיתה מעוברת אמר מה שבמעיי בהמה אם זכר עולה אלמא דאפילו לכתחילה מצי מקדיש ליה ומאי שנא מחוסר זמן וי"ל דקודם שנוולד מצי מקדיש ליה ומייתי ליה בבכורות (דף יד.) מקרא:

5. שפת אמת על מנחות דף פא/א

שם במשנה הרי עלי תודה יביא היא ולחמה מן החולין. פירש"י דממילא מתחייב בלחם. ואיני מבין דלמה לי האי טעמא בלא"ה סתם תודה כולל בהמה ולחם. דלחם נמי נקרא תודה. ודוקא אם פי' בהדיא לחמה מן המעשר צריכין להאי טעמא דממילא מתחייב בלחם. וכן בפ"י בהדיא הרי עלי תודה בלא לחם אבל תודה כולל גם הלחם כנ"ל:

6. ספר איזהו מקומן דף פא/ב

<p>תודה עלי מן החולין ולחמה מן המעשר יביא היא ולחמה מן החולין: הרש"י שלמעלה, וכן הרש"י כת"י, ורגמ"ה, והרמב"ם (מעשה"ק טו. טז.) ביארו הטעם: לפי דעיקר התודה שהוא הזבח בא מן החולין גם הלחם נגזר אחר הזבח ותייב להביאו מן החולין. אולם מתוס' (ד"ה תודה) משמע שמפרשים הטעם משום שהקדים ואמר 'תודה מן החולין' נתחייב בחולין ושוב אינו יכול לחזור בו להביא מן המעשר.</p>	<p>וכתב מהר"י קורקוס (מעשה"ק סס) דנפק"מ בין הפירושים בצירוף שאמר תחילה לחם מן המעשר ואח"כ תודה מן החולין, דלתוס' שפיר יביא הלחם מן המעשר כדין הסיפא, אבל לרש"י כל שנתחייב בתודה מן החולין נגזר גם הלחם להתחייב מן החולין. וע"ע קר"א (ריט פא:).</p>
---	---

7. שפת אמת על מנחות דף פא/ב

שם בגמ' אמר אב"י שמור הבא תודה ושמעת הבא לחמה. ורבא אמר שמור הביא תודה ולחמה. נראה דבהא פליגי דלאב"י הגם דמחויב להביא לחם מ"מ אין זה בכלל נדרו. ואינו עובר בכל יחל כשהביא תודתו בלא לחם כיון דהוא לא נדר לחם. ורבא ס"ל כיון דהדין הוא דצריך להביא לחם הוי ממש כפי' בנדרו לחם ועובר נמי בכל יחל כנ"ל:

8. רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק טז הלכה יז

פירש ואמר הרי עלי להביא תודה ממעות מעשר שני ולחמה מן החולין יש לו להביא כמו שנדר, ואם הביא הכל מן החולין יצא, וכן אם פירש ואמר הרי עלי תודה היא ולחמה מן המעשר יביא, ולא יביא לחמה מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני כמו הבהמה שהיא ממעות מעשר שני, ואע"פ שפירש שיביא לחמה מן המעשר לא יביא נסכיה ממעות מעשר שני שאין הנסכים באין לעולם אלא מן החולין כמו שביארנו, לפי שנאמר בהן והקריב המקריב קרבנו עד שיהיו משלו ולא יהיה בהן צד לגבוה כלל.

9. ספר איזהו מקומן דף פא/ב

לא שנו אלא מחיטי מעשר שני אבל מחיטין הלוקחות במעות מעשר שני יביא - הרמב"ם (מעשה"ק נו. יז.) סתם דלא יביא לחמה מחיטי מעשר שני אלא ממעות מעשר שני, ולא פירש הדין מחיטין הלוקחות ממעות מעשר שני, ועי' במהר"י קורקוס ורדב"ז ויד דוד שדקדקו מלשונו שפסק לקולא דיכול להביא, לפי דר' ירמיה דפליג הוי יחיד כנגד ר"נ ור"ח ור' זירא, ועוד שהוא תלמיד כנגד ר' זירא.

10. קרן אורה על מנחות דף פא/ב

גמרא אבל מחטים הלוקחות ממעות מעשר שני יביא וכן אמר ר' זירא ולכאורה להלכה נראה דקי"ל כרב נחמן ורב חסדא ורב זירא דמחטים הלוקחות מביא ור' ירמ' יחיד הוא לגבייהו אבל מדברי הרמב"ם ז"ל (פט"ז מהל' מעשה הקרבנות הי"ז) נראה דפסק כר' ירמ' דלא יביא אלא ממעות מעשר שני ונראה משום דבירושלמי פרק א' ממעשר שני (ה"ב) משמע דלר' זעירא ג"כ לא יביא אלא ממעות מעשר שני דאמר התם ר"ז הא דמותר להעלות אימורים לגבי מזבח הוא משום דבלקחת שלמים פקעה קדושת מעשר ומייתי ליה סייעתא דמתניתין מה בין מעות ומה בין חטים אלא משום שמא ישפך הדם ויפסל הלחם וכשהוא לוקחן במעות פקעה קדושת מעשר אבל בחטים עצמן לא פקעה קדושתן וחישינן שמא יפסל הלחם וא"כ אפ"ל בחטים הלוקחים במעות מעשר שני ג"כ לא יביא ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל (פ"י) [פ"ז] מהל' מעשר שני (הי"ט) ובדברי הראב"ד ז"ל שם ועיין בירושלמי פ"ג דמעשר שני (ה"ב):

11. קצות החושן סימן רנה

(ב) המקדיש כל נכסיו. וכתב בעיר שושן דאפילו תוך כדי דיבור אינו יכול לחזור בו. ועיין סמ"ע (סקי"ד) שהשיגו. ... ובתוס' מנחות דף פ"א (ע"ב) ד"ה תודה מן חולין ולחמה מן המעשר ז"ל. יביא היא ולחמה מן החולין דלא מצי ביה אפילו תוך כדי דיבור, דלא ימבעיא לבית שמאי דאמרי גבי [הריני] נזיר מן הגרוגרות ומן הדבילה תפוס לשון ראשון, אלא אפילו לבית הלל דחשבי ליה נדר ופתחו עמו, לא דמי להכא דבעי למיהדר ולא מצי ביה דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט, ואמרינן נמי פרק בתרא דנדרים (פז, א) והלכתא תוך כדי דיבור כדבור חוץ ממגדף ועכו"ם ומקדש ומגרש, וגבי תמורת עולה ותמורת שלמים מוכח בתמורה פרק כיצד מערימין דבנמלך אפילו ר' יוסי מודה דאפילו תוך כדי דיבור הרי זו תמורת עולה ושלמים נמי עכ"ל. ודבריהם צריך ביאור וראיתי בספר ברכת הובה (מנחות שם) דמוחק הני שני תיבות ושלמים נמי ע"ש. ולענ"ד נראה כונת תוס' כמ"ש דמייתי ראיה מתמורה דנמלך דמיירי ביה ר' יוסי ודאי אפילו תוך כדי דיבור קטן, דאפילו לבית הלל לא שייך בזה נדר ופתחו עמו כיון דלא מהני פתח [ו]חרטה בסוף הקדש וכמו לבית שמאי בתחלת הקדש, א"כ שלמים נמי היינו דרישא דר' יוסי דמיירי בנמלך דשלמים נמי לא מהני חזרה תוך כדי דיבור כלל דבחד גוונא מיירי וכמ"ש, וזה ברור ומקום הניחו לי להתגדר.

ומדברי תוס' מבואר דטעמא דלא מהני חזרה בהקדש תוך כדי דיבור היינו משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט. ואע"ג דבמסירה להדיוט גופיה מהני חזרה תוך כדי דיבור וכמבואר בשו"ע סימן קצ"ה סעיף ז', ועיין מ"ש שם סק"ז, היינו משום דגבי הדיוט מסירה ומשיכה גרידא אינו עושה קנין אם אינו אומר להקנות לו, וכן אמירה גרידא שאומר להקנות אינו עושה קנין עד שימשוך, ומש"ה כיון דמשיכה אינו עושה קנין אלא ע"י דיבורו שאמר לו קני, יכול לחזור תוך כדי דיבור מדיבורו קמא והו"ל משיכה או מסירה בלא דיבור, אבל בהקדש אמירה ידיה מעשה הוא כמסירה מש"ה אינו יכול לחזור בו.

שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת

12. דברים פרשת ראה פרק יב

(כח) שְׁמֹר וְשִׁמְעֵת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוה למען ייטב לך ולבניך אחריה עד עולם פי תעשה הטוב והישר בעיני יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

13. תורה תמימה דברים פרשת ראה פרק יב

(כח) שמר ושמע - תניא, האומר הרי עלי תודה בלא לחם וזבח בלא נסכים ואמרו לו הבא תודה ולחמה, זבח ונסכיו, ואמר אלו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר כופין אותו ואומרים לו שמור ושמע, שמור - הבא תודה ולחמה זבח ונסכיו, ושמע - שלא תהא רגיל לעשות כן קט) [מנחות פ"א ב']:

שמר ושמע - מלמד שכל מי שאינו בכלל משנה אינו בכלל מעשה קיא) [שם]:

הטוב והישר - מהו הטוב ומהו הישר, רבי עקיבא אומר, הטוב בעיני שמים והישר בעיני אדם קיג) [שם]:

14. תורה תמימה הערות דברים פרק יב

קט) ואביי דריש שמור ושמע, שמור הבא תודה, ושמע הבא לחמה, וכמו שהעתיקנו כן היא דרשת רבא. ונראה בכלל מה שנראה להו לדרוש לשון זה אף כי יש לפרשו כפשוטו, יען כי לפי הפשט הול"ל שמע ושמור, שהרי מקודם שומעים ואח"כ שומרים, ועל מה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע אמרו עמא פיזא, וכמה דרשות נאמרו על זה, וכן במה דכתיב באסתר קיימו וקבלו דרשו על זה (מגילה ז' א') וזה הוא מפני הול"ל קבלו וקיימו, כמש"כ, וגם הכא דריש שינוי לשון זה, וזה הוא גם טעם הדרשות הבאות:

קיג) נראה דמכוין לפרש כן הלשונות האלה ע"פ מש"כ רש"י בפ' בראשית (א' ז') דכל דבר שלא נראה גמר ענינו ותכליתו אינו יוכל להקרא טוב אע"פ שבתחלתו נראה טוב, יעו"ש. ולפי"ז דבר הנראה לטוב בעיני אדם אפשר רק לקרוא בשם ישר, מה שנראה ישר לעינים בשעתו, אבל לא בשם טוב, יען כי לתכלית שם טוב דרוש לדעת עתידות הדברים ותוצאותיו מה שאי אפשר לאדם קצר עין לראות, ולכן א"א לומר הטוב בעיני אדם כי אם בעיני ה' הרואה לתכלית וקץ. ודעת ר' ישמעאל לדרוש בענין אחר, וקבענו כדעת ר"ע דבעלמא הלכה כותיה מחבירו, וכ"כ רש"י כאן:

15. ספר דרך חיים - פרק ב משנה א

מה שאמר בלשון איזה דרך ישרה ורבן יוחנן בן זכאי אומר איזה דרך טובה שידבק בה האדם, מפני שבא לומר שהדרך שהוא תפארת מן האדם הוא יבור לו כלומר שהיא ישרה אל הבריות, ושייך בזה ישר כאשר הוא תפארת אל הבריות כמו שפירש רש"י ז"ל בפרשת ראה הטוב בעיני שמים והישר בעיני הבריות, ואתיא כר"ע בספרי (פ' ראה) שפירש הטוב בעיני שמים והישר בעיני הבריות. והטעם שלשון ישר שייך אצל עיני הבריות, מפני כי הישר נאמר על דבר שהולך ביושר והמעוקם הוא הדבר שהולך בעיוות, ודבר זה הוא למראה עין האדם, שאין הישר והמעוות רק בעין לא בלב, ולפיכך הישר שייך אצל הבריות שהם רואים למראה העין שהרי האדם למראה עיניו ישפוט, אבל הטוב לא נאמר רק על הענין שהוא טוב בעצמו, ולכך פירושו טוב לשמים, והישר אפשר שידע האדם כי יאמר על הדבר דבר זה הוא ישר, אבל הטוב אינו בהשגת האדם כי

לפעמים ידמה לאדם דבר זה הוא טוב ואינו טוב אבל הישר האדם יודע אותו. ור"י פליג התם וסבר אפכא, כי הטוב שייך לבריות אשר הטוב נמצא אצלם שיקבלו הטוב מן העושה, והש"י שלא יקבל טוב מן הבריות כלל שייך לומר אצלו ישר כי דבר הגון וישר בעיני הש"י. וגם בשביל זה צריך לומר איזה דרך הישר ולא הספיק לומר איזה דרך שיבור לו, שר"ל איזה הדרך הישר בעיני הבריות ומה מדבר, וע"ז אמר כל שהוא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם והוא הישר בעיני האדם, אבל בדרך הטוב אינו מדבר לומר איזה דרך הטוב שיבחר לו האדם, ודבר זה יפרש ר' יוחנן בן זכאי לקמן רק מדבר בכאן מן דרך הישר שהוא בעיני הבריות. ואמר ג"כ שיבור לו האדם ולא אמר שידבק בה האדם כמו שאמר ר' יוחנן בן זכאי, מפני שהאדם דרכו לברר דרך הישר מבין דרך המעוקם והולך בו ולכך אמר איזה דרך הישר שיבור לו האדם, ור' יוחנן בן זכאי אמר איזה דרך טובה שידבק בה האדם מפני שלא אמר דרך ישרה, ובטוב שייך דבוק:

16. סדור תפלה - נוסח ספרד - סדר קבלת שבת

להגיד פי יְשָׁר יְדוּד. צורי וְלֹא עֲנִלְתָּהּ בּו

17. אור החיים על דברים פרק יב פסוק כח

עוד יתבאר, על דרך אומרו (הושע יד ג) ונשלמה פרים שפתינו, והנה לפי שאמר שמור וגו' את כל הדברים, ודבר זה הוא מן גדר הנמנע שיכול האדם לקיים כל הדברים, לזה אמר שמור, פירוש כנגד מצות לא תעשה שהם ביד האדם לשמור עצמו מכל מצות לא תעשה, וכנגד מצות עשה אמר ושמע, פירוש יקיים המצות בלימוד שמיעתה בפה, ובוזה נחשב עליך כאילו באה לידך וקיימת אותה, ומעתה יכול לשמור ולעשות את כל הדברים:

עוד יתבאר על פי דבריהם ז"ל שאמרו (ע"ז יט). ליגרס איניש והדר ליסבר והוא אומרו שמור ושמע, פירוש שמור שישמור ידיעת הלכה והיא הגירסה, ושמע היא הסברה, לכיין שמועותיו בשכלו: